

Stockholms adresskalender för 1460.

Som Stockholms äldsta adresskalender brukar uppgivas Henels bok om Stockholm, icke ännu 200 år gammal. I Stockholms skotteböcker hava vi emellertid material till sådana kalendrar, som går vida längre tillbaka i tiden; den äldsta skotteboken börjar nämligen med 1460. Det är ur denna, som följande uppgifter äro hämtade och systematiskt ordnade.

Skotteboken börjar med det s.k. östra kvarteret, där husen genomgås närlifran på båda sidor om Österlånggatan - ty även en del av kvarteren på västra sidan om Österlånggatan lägo öster om den gamla stadsmuren - fram till och med nuvarande kv. Argus. Därefter kommer det södra kvarteret. I 1460 års skottebok räknas detta blott till nuv. Tyska Brinken (eljest brukar det räknas till Kåkbrinken), och sedan följer det västra kvarteret fram till Torport. Av nummerna får man alltså en ganska god föreställning om i vilken del av kvarteret en person bodde, i många fall kan man till och med bestämma namnet på gränden och stundom även precisera fastigheten. När det återstående av Holmiana et Alia föreligger fullt avslutet, bör det ej erbjuda alltför stora svårigheter för den intresserade forskaren att härvidlag kunna taga sig fram i registret.

Innevånarne äro förda efter husen. Man känner igen dem, som höra till samma hus, på att efter första personens (oftast ägarens) namn vanligen tillfogats ett eller flera namn, vart och ett åtföljt av "ib.", förkortning av ibidem, vilket kan översättas med "i samma hus boende". Att icke alltid ägarens namn kan uppgivas, är klart, eftersom det icke så sällan inträffade, att en person ägde flera hus och då ej kunde bo i alla samtidigt, eller av annan anledning ej bodde i ifrågavarande hus. Emellertid har jag skiljt den första personen från de övriga i samma hus på det sätt, att till de sistnämndes namn fogats en bokstav a, b, c, ... allt efter den ordning, vari de förekomma, medan däremot de, som stå först - utan "ib." alltså - endast ha nummer.

För att läsaren till en början ej skall stå alldeles främman-

de för gränderna, kan jag anföra följande småplock ur jordeboken. Siffertalet inom parentes efter personnamn betecknar ordningsnumrat inom kvarteret i registret; däremot betyder siffertalet inom parentes efter datum numret i Stockholms jordebok, H. Hildebrands edition; för att ytterligare skilja talen från varandra har jag framför personnummerna infört nr.- Jag börjar med östra kvarteret.

Laurens slaktare (nr 16) ägde tomt på norra sidan av Skeppar Tomas gränd, vilken var identisk med Mattis Makkerlands gränd, Gotshalk Muggels o.s.v.; den var andra gränden från Slottsbacken, våra dagars Skeppar Karls gränd. Han hade 1453 (449) fått upplåtelse på tomt, som därvid uppgavs ligga mellan Mickel laxakarls fastighet och stadens allmänning (d.v.s. antingen Österlånggatan eller gatan nere vid nya stadsmuren). Mickel laxakarls hade redan 1441 5/8 (192) fått upplåtelse på tomt och gård i Skeppar Tomas gränd, varvid läget uppgavs vara nedanför stekarehuset. Emellertid är möjligt, att denna tomt ej var bebyggd 1460, eller också kan hända, att den sträckte sig norrut fram till östra kvarterets första gränd, våra dagars Telegrafgränd, ty Laurens slaktare ägde fastighet på södra sidan i den gränd, vari Anders Bissie (nr 18) bodde; se följande.

Anders Bissie (nr 18) upplåter 1465 17/6 (652) till Magnus i Kareboda en tomt östan mur i Vambafjärdingen och 1465 5/8 (654) till Bernd Hake en tomt i Vambafjärdingen i Anders Bissie gränd, den nedersta tomten näst muren på norra sidan i gränden. Hans änka, Margret, upplåter 1468 28/3 (685) till Cristin, Anders Bissie dotter; samma tomt, som hennes fader henne tillförne "vth beskedt", och därmed en källare näst ovanför Laurens slaktare (nr 16) vid gatan på södra sidan och räcker upp i gatan (tydiligen Österlånggatan). Samma tomt och källare skall Cristin hava som sitt moderne; läget var östan mur nedanför Laurens slaktare och Magnus i Kareboda.

Det skulle naturligtvis inkräkta allt för mycket på utrymmet att på detta sätt i detalj genomgå de olika köpehandlingarna, vill därför för de återstående husen inom kvarteret taga det litet mera summariskt.

Magnus Persson(nr 39) höll till i Makkerlands gränd, likaså Olof Paulsson(nr 44) och Gotschalk Muggel (nr 46). Magnus Persson bodde på grändens norra sida och Gotschalk Muggel på dess södra.

Nuvarande Kråkgränden hette under 1400-talet omväxlande bl.a. Pethers i Apolla gränd, Jakob Campes gränd, Peder Jutes gränd, trånga gränden nordan Fiskastranden. Där bodde Laurens Staffansson i Gamleby(nr 48) överst vid Österlånggatan på grändens norra sida; på den södra befann sig överst Lambrect Westfals stenhus. Vidare fanns vid samma gränd Margit, Peckes hustru(nr 50). Jöns i tornet(nr 52) var tydligen bosatt i det stadens torn, som stod öster om kvarteret norr om Jakob Campes gränd. Orden Pether Appelle hustru ha från början stått utskrivna i skotteboken mellan nr 49 och 50 men sedan blivit överstrukna. Olof Stensson (nr 67) fick 1461 31/1 av Jöns Jönsson (nr 68) upolätelse på en halv tomt väster om stadens torn; tomten låg söder om slottets örtagård, vilken återigen låg nederst i kvarteret söder om Makkerlands gränd, den tomt, som Gotschalk Muggel (nr 16) bytte till sig av konung Karl.

Fiskastranden (Fiskatorget) omfattade nuv. Brunnsgränden, kvarteret norr därom samt nuv. Nygränden. Björn laxakarl (nr 73) bodde på Norra Fiskestrandsbrinken (Köpmanbrinken) och på samma (västra) sida om Österlånggatan var Anders Jönsson (nr 72) skriven. Kättilbjörn tunnbindare (nr 76) ägde gård på södra sidan av Fiskastranden, likaså Adeliza (nr 80), tydligen Herman Kamps hustru.

Peder i tornet (nr 82) var skriven i tornet framför Martin Lindorms gränd, som var gränden närmast intill Fiskastranden på dess södra sida, nu Skottgränden. På södra sidan av Martin Lindorms gränd bodde Anders Mattsson kanngjutare (nr 81) och Niclis Gudvidsson kock (nr 83). Vidare funnos i samma gränd Anders Diägn (nr 87), Henrik Skytte (nr 88), Morten Lindorm (nr 90), Jon Lindorm (nr 91), Per Svin (nr 89).

Hans Holgerssons gränd var (jordeboken 1133) den andra gränden sunnan Fiskatorget. Hans Holgersson (nr 93) ägde gård på södra sidan av gränden.-

Henrik Frankenberg(nr 110) och Olaf Ingealdsson Systerson(nr 115) ägde fastigheter på norra sidan av Olaf Svartes gränd, sedan kallad Skultes gränd, förmodligen nuvarande Stora Hoparegränden.

Hans med (nr 137) ägde hus ned åt sjön mellan gamle Peder Rytters hus och Kerkowes gränd.

Per Jönsson consul(nr 145) ägde huset närmast norr om S.Birgittas(Vadstena klostrets) hus (enl. riksarkivsbrevet nr 17), vilket åter var hörnhuset till nuv. Benickebrinken, Österlånggatan och Baggensgatan.- Hustru Gertrud Hansdotter Bertil Skyttes (nr 146) ägde hörnhuset, som hon 1468 3/1 sålde till Vadstena kloster (enl. riksarkivsbrevet nr 18).

Henning Pynnow (nr 150) ägde hus i den gränd, som hade namn efter honom och sedan kallades Fru Gunillas. När han sålde det 1472 8/8 (jordeboken 772) till Magnus Eriksson borgmästare, uppgavs det vara det, som Henning Pynnow satt i. För övrigt hänvisas till uppsatsen om kv. Argus i 2:a bandet av Holmiana et Alia, både ifråga om honom och Ladewich Wesman (nr 159).

Gå vi över till Södra kvarteret, möter oss först Heyne Frome (nr 1), som (enl. jordeboken 453) 1453 2/4 ägde hus vid Järntorget intill bakarehuset, som Niels Läg subprior i Svartbrödra klostret då upplät till Claus Wise. Heyne Frome hade fått huset redan 1435 4/12 (90) av sin svärfader Johan myntare borgmästare, varvid sades, att det låg på udden nedanför Svartbrödrabrinken, nordan Pether Cruses bakarehus. Vidare upplätes 1467 22/6 (679) ett stenhus innan mur bakom Svartbrödraklostret och ovanför Heyne Frome. Mäster Per Pelegrim (nr 3) ägde stenhus söder om herr Ladewich Westman (nr 158 i östra kv.) och nordan herr Gerdt Soddes (nr 4) hus, d.v.s. Per Pelegrim hade huset närmast söder om nuv. källaren Freden och Gerdt Soddes nästa hus.- Claus Wise proconsul (nr 8), se nr 1.- Herman Lintorp (nr 13) får 1465 18/3 (646) av kaniken Henrik Lange upplåtelse på stenhus vid Järntorget mellan Hans Hoop och det hus, vari Nigels Perssons hustru Lycka hade inteckning och räntan gick till prebendan. Därmed följde källare, boden, brygghuset och det gamla stenh-